

Janusz Górecki

Wystawa "Ostrów Lednicki. Powrót do przeszłości"

Studia Lednickie 8, 349-351

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WYSTAWA „OSTRÓW LEDNICKI. POWRÓT DO PRZESZŁOŚCI”

Archeologiczne i historyczne ekspozycje Muzeum Pierwszych Piastów zostały ostatnio wzbogacone o kolejną wystawę. Ekspozycja, która wypełniła wnętrze dawnego popegerowskiego spichlerza w Dziekanowicach, zatytułowana „Ostrów Lednicki. Powrót do przeszłości” została udostępniona publiczności w dniu 27 czerwca 2003 r., w charakterze stałej prezentacji zabytków związanych z lednicką wyspą i jej wodnym otoczeniem.

Przed autorami scenariusza wystawy (J. Górecki, A. Tabaka) oraz jej plastycznej oprawy (W. Kujawa) stało zadanie wydobycia z zabytkowych materiałów tytułowego miejsca najistotniejszych treści łączących się ze znaczeniem przydawany lednickiej wyspie.

Niewielkie wymiary większości prezentowanych na ekspozycji przedmiotów odbiegały znacznie od gabarytów oddanej do dyspozycji autorów wystawowej sali, co mimo znacznej modernizacji jej wnętrza stanowiło znaczne utrudnienie. Jednoprzestrzenną salę powiększono na potrzeby omawianej ekspozycji o kolejne wnętrze – w rezultacie powstały 2 pomieszczenia – w typowym jednotraktowym układzie. Powierzchnia obydwu oscyluje wokół 500 m². W większą z sal (nr 1) wbudowano górną antresolę z prowadzącymi ku niej dwuskrzydłowymi schodami, uzyskując w rezultacie górne pomieszczenie ekspozycyjne połączone z urządzoną tutaj kawiarenką. Mniejsza z sal (nr 2), to w koncepcji autorów miejsce prezentacji klasycznej muzealnej dioramy.

W scharakteryzowanych pomieszczeniach – w ciemnognatowej kolorystyce ścian i sufitu, z zastosowaniem punktowego oświetlenia halogenowego zrealizowano merytoryczny program ekspozycyjny.

Główną oś scenariuszową oparto o dwie, najważniejsze zdaniem autorów, grupy zabytków, mianowicie: zespół przedmiotów chrześcijańskiego kultu oraz zbiór, charakterystycznego dla czasów wczesnopiastowskich, uzbrojenia. Wzbogacając je, w istotny sposób, bogato prezentowane serie zabytkowych przedmiotów luksusowych oraz codziennego użytku.

Zespół tzw. sakraliów wyeksponowano w układzie trzech gablot wyznaczających granicę mistycznego kręgu, którego aranżacja otwiera wystawę. Wśród związanych z chrześcijańskim kultem przedmiotów uwagę zwracają, wysokiej klasy artystycznej relikwiarzowa skrzynka, grzebień z kości słoniowej, czy pozłacane okucie liturgicznej księgi.

W centrum świętego kręgu – w kolejnej z gablot – umieszczono przedmiot ze wszechmiar szczególnie *chef d'oeuvre* kolekcji lednickiej – jedyną w Europie Środkowej staurotekę z 2 poł. X – 1 poł. XI w. Pierwotnie mieściła ona fragment relikwii Drzewa Świętego Krzyża.

Następna odsłona ekspozycyjna łączy się z wyjątkową w muzealnictwie polskim kolekcją wczesnopiastowskiego uzbrojenia, którą autorzy zaprezentowali w wielkiej jednoprzestrzennej gablocie. Hełm z nosalem, zwinięta w rulon kolczuga, zbiór mieczy, wielość toporów i grotów włóczni (w tym form charakterystycznych dla wojowników ze Skandynawii i Rusi oraz kręgu frankońskiego), jak i rycerskiego oporządzenia jeździeckiego, wskazują na znaczną militaryzację wyspy w X i XI w. Bogactwo i różnorodność militariów lednickich czynią ich zespół jednym z ciekawszych wczesnośredniowiecznych zbiorów europejskich.

Życie wyspowych elit oraz zatrudnionych na ich potrzeby służebników zilustrowano w ciągu trzynastu gablot umieszczonych po obydwu stronach wejścia do sali 2. Są wśród nich zarówno przedmioty wykonane w szlachetnych metalach (biżuteria złota i srebrna), kamieniach półszlachetnych i szkle, jak i brązie, by wspomnieć o większych, wyciągniętych z dna jeziornego, misach, czy też pochodzących z wyspecjalizowanych pracowni rogowniczych T-kształtnych drażonych pojemnikach do przechowywania sypkich używek. Zwracają uwagę poświadczające funkcjonowanie wymiany przynależne kupcom waga szalkowa z licznymi odważnikami, czy też bogata grupa narzędzi łączących się z uprawą przyjeziornych ziem (drewniane części radeł i ich okucia), odłowem ryb (haczyki, oścień, liny) i zajęciami gospodarczymi (wiadra, przęśliki, osełki itd). Ich uzupełnieniem są wyeksponowane w gablotach „stołach” skarby monet oraz drewnianych czepaków i wykonanych w tym samym surowcu naczyń. W otoczeniu gablot ustawiono wczesnośredniowieczne naczynia ceramiczne.

Wzbogaceniem części ekspozycyjnej, wypełnionej zabytkowymi materiałami archeologicznymi, są modele kamiennych budowli Ostrowa Lednickiego – palatium z kaplicą i jednonawowego kościoła, którym towarzyszą wielkogabarytowe zdjęciowe plansze tych architektonicznych obiektów i zdjęcia ilustrujące inne elementy topografii wyspy, tj. obronny wał oraz widok Lednicy z lotu ptaka.

Z architekturą kamienną łączą się również eksponowane przy modelach pozostałości wykonanych w wapiennym materiale detali – zworników i kształtek, jak i resztki pochodzących z okien budowli witrażowych szkiełek z ołowianą ramką do ich oprawy, a także fragmenty wykonanych w tym materiale dachówek.

Istotnym elementem wystawy jest „panorama dziejów” ukazująca historię cywilizacji, której ilustrację (poprzez barwne zdjęcia) stanowi wybór najbardziej znanych wytworów człowieka – zabytków architektury oraz artystycznego rzemiosła. Wskazano na niej miejsce Ostrowa Lednickiego.

Jako ostatni z elementów wizualizacji pierwszej z sal wystawowych pokazano manekiny zbrojnych wyposażonych w repliki broni oraz zamykające ekspozycje dwie wielkowieściowe zdjęciowe plansze ukazujące finalne miejsca deponowania pozyskanych przez archeologów zabytków, tj. ich przechowywanie w magazynie zbiorów wydzielonych. Warto również wspomnieć, że na antresoli wyeksponowano 9 plansz ukazujących budowlę Ostrowa Lednickiego w starych, XIX – i – XX-wiecznych, ikonografiach i fotografiach.

Drugą z sal wystawowych wypełniono ogromnych rozmiarów archeologiczną dioramą. Na tle stratygraficznego profilu jednego z lednickich przyczółków mostowych, odtworzono relikty krótszego z wyspowych mostów – jego część nośną oraz jezdnię. Widzimy tu zarówno wiązki pali, na których wspierała się konstrukcja mostowa oraz liczne poziome elementy ją budujące, a więc jarzma i deski. Między nimi autorzy ekspozycji pokazują dwie z licznych łodzi – dłubanek – znanych z jez. Lednica. W narożniku dioramy – na postumentach – ustawiono wykonane w metalu przez Juliana Bossa Gośławskiego rzeźby, zmierzających poprzez Lednicę do Gniezna, cesarza Ottona III oraz Bolesława Chrobrego.

Zbudowana przez autorów wystawy diorama jest nader czytelną ilustracją rzeczywistości, z którą spotykają się archeolodzy na badanych przez nich stanowiskach. Ma ona zwiedzającemu przekazać fragment tej rzeczywistości. Uzupełnia ją model mostu oraz ilustracyjna plansza z odsłoniętymi pozostałościami przyczółka mostu wschodniego wzniesionego w latach 60-tych X w. – w okresie największej świetności Ostrowa Lednickiego.

Janusz Górecki



Ryc. 1. Fragment sali ekspozycyjnej (fot. M. Józwickowska)
Abb. 1. Fragment des Expositionssaals (Photo M. Józwickowska)



Ryc. 2. Manekiny zbrojnych oraz
model palatium na lednickiej wystawie
archeologicznej (fot. M. Józwickowska)
Abb. 2. Kleiderpuppen der Bewaffneten
und Modell des Palatiums auf der
Archäologischen Ausstellung auf Lednica
(Photo M. Józwickowska)